

ความเป็นพลเมืองที่ดีกับการสร้างสมานฉันท์และสันติภาพในสังคมไทย It is the right to reconciliation and the dome in Thai society

ณัฐวุฒิ มณีวัน¹

Natthawut Maneewan

บทคัดย่อ

บทความนี้ ผู้เขียนสนใจเรื่องเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่ดีกับการสร้างสมานฉันท์และสันติภาพในสังคมไทย เพราะว่าสังคมไทยในสังคมไทยในปัจจุบันมีความหลากหลายทางความคิด จึงทำให้เกิดความแตกแยก ตัวอย่างในขณะนี้ มีการร่วมมือกันของเหล่ากิจกรรมทางการเมือง ไม่มีผลประโยชน์ของกันละกัน

คำสำคัญ พลเมือง: สมานฉันท์: สันติภาพ: สังคมไทย

Abstracts

In this article, I am interested in citizenship, reconciliation and peace in Thai society. Because Thai society in Thai society today has a variety of ideas for this reason causing a split For example, there is now a collaboration of political activists. There are no interests of each other.

Keyword citizen: peace: thai society

บทนำ

แม้ว่านิยามของมนุษย์ในทัศนะของอาริสโตเติล (Aristotle) เชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์โลกผู้รู้จักใช้เหตุผล (Aristotle, 1998, p. 9) แต่ในความเป็นจริงแล้ว นับตั้งแต่มนุษย์มีวิวัฒนาการพัฒนาตนเองจากความป่าเถื่อนมาสู่รูปแบบแห่งสังคมอารยะจนสามารถเรียกตนเองด้วยนิยามดังกล่าว แนวคิดดังกล่าวก่อให้เกิดการวิพากษ์ว่าถูกต้องหรือไม่ เนื่องจากสภาพที่เป็นจริงในประวัติศาสตร์อัน

¹ สาขารัฐศาสตร์ คณะวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้; Political Science Faculty of Administration Mae Jo University

E-mail: Gams.sos2000@gmail.com

ยาวนานของมนุษยชาตินั้น ล้วนมีแต่เรื่องราวที่เกี่ยวกับสงครามอันสืบเนื่องมาจากความโลภ โกรธ หลงซึ่งเป็นเรื่องของอารมณ์ทั้งสิ้น

ถ้าสงครามเป็นเรื่องของอารมณ์ซึ่งเป็นเรื่องของกิเลส สันติภาพก็เป็นเรื่องของเหตุผลอันเป็นเรื่องของปัญญา สงครามและสันติภาพเป็นสิ่งที่ปรากฏคู่กันมากับสังคมมนุษย์อยู่ตลอดเวลา วิญญาณคนมีปัญหาแล้วแต่ต้องการสันติสุขและบูชาสันติภาพ แต่สภาพวิวัฒนาการสังคมมนุษย์กลับฉายภาพซ้ำแล้วซ้ำเล่าของมนุษย์ผู้กระหายสงครามพร้อมพฤติกรรมการรบราฆ่าฟันกันอย่างโหดเหี้ยมอาฆาต นี่คือการที่ทำให้ประโยชน์ความมนุษย์เป็นสัตว์โลกผู้รู้จักใช้เหตุผลถูกวิพากษ์มาตลอด

เนื้อเรื่อง

ความเป็น “พลเมืองดี” มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพราะพลเมืองดี จะสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้เป็นอย่างดี ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเอง และผู้อื่น ทำให้สังคมมีความสุข อีกทั้งยังเป็นผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และมีความตั้งใจที่อุทิศตนในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมด้วยความจริงใจ และพลเมืองดีจะมีความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสมัครใจ ด้วยความเชื่อว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองการปกครองของประเทศ สามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปในทิศทางที่ตนเองคาดหวังไว้ได้

ปรองดอง “สมานฉันท์” สร้างสรรค์ชาติ ปัญหาความแตกแยกในสังคมไทยที่นับวันจะทวีความรุนแรงและขยายวงกว้างขึ้นทุกขณะ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และอาจมีผลต่อความเชื่อมั่นของต่างประเทศที่มีต่อประเทศไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนชาวไทยทุกภาคส่วนจะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาและปรับเปลี่ยนวิกฤตการณ์ครั้งยิ่งใหญ่นี้ด้วยการร่วมสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความสมานฉันท์ ด้วยการเสริมสร้างแนวความคิดในการเคารพซึ่งความแตกต่างทางความคิด ความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา ร่วมกันฟื้นฟูกระบวนการหล่อหลอมคุณธรรม จริยธรรม การเสียสละเพื่อส่วนรวมและติดสำนึกสาธารณะ ประกอบกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติวิธีที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักคุณธรรม ร่วมกันสร้างชุมชนเข้มแข็งที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการจัดการกับปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองได้ ก่อนที่จะลุกลาม ใหญ่โตกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งรุนแรงของประเทศชาติ แนวทางสมานฉันท์ คือแนวทางของความปรองดองเห็นพ้องร่วมกัน นั่นคือ การรับฟังปัญหาเพื่อเข้าถึง รับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วน เพื่อแก้ไขให้หมดสิ้นในระยะยาว โดยไม่

มุ่งเน้นการใช้ความรุนแรง แต่มุ่งสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจว่ารัฐจะอำนวยความสะดวก และความเท่าเทียมให้กับประชาชนได้ แนวทางการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย

สังคมไทยปัจจุบัน เป็นสังคมที่เห็นคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ยิ่งพัฒนาไปเท่าใด จะยิ่งเกิดปัญหาจากการพัฒนาเท่านั้น ยังมีวัตถุนิยมความต้องการมากเท่าใดยิ่งไม่รู้จักอั้น ไม่รู้จักพอ คนไทยในยุคโลกาภิวัตน์ จึงมีปัญหาทางจิตเกิดขึ้นมากมาย เช่น มีพฤติกรรมการแสดงออกที่รุนแรง ขาดเมตตา ทั้ง ๆ ที่พระพุทธศาสนาสอนว่า เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลก ทำให้คนไทยยุคใหม่ตกเป็นทาสของประเทศทุนนิยมที่ผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคมาเป็นเหยื่อล่อ ทำให้มนุษย์เกิดกิเลสอยากมีอยากได้ สนับสนุนให้เกิดค่านิยมบริโภคผ่านสื่อต่าง ๆ โดยปราศจากการควบคุม เมื่อเกิดความอยากมี อยากได้ แต่ไม่มีเงินซื้อจะทำทุจริต ลักเล็กขโมยน้อย ฉกชิงวิ่งราว ดังที่เป็นข่าวอยู่เสมอ สังคมปัจจุบันจึงไร้ความมีน้ำใจ มนุษย์ชอบหมกมุ่นในกามคุณ เป็นที่รวมสิ่งชั่วร้ายทางเพศ สื่อลามกต่าง ๆ มากมาย มีสิ่งมอมเมาในรูปแบบการพนันต่าง ๆ อีกมาก เสพสิ่งเสพติด เช่น บุหรี่ ยาบ้า ยาไอซ์ เมื่อสังคมไทยตกอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมเช่นนี้ จึงหมกมุ่นจนถอนตัวไม่ขึ้น อีกทั้งคนส่วนใหญ่คิดว่า การมีความพร้อมทางวัตถุจะทำให้ชีวิตมีความสุข จึงชอบวิ่งตามวัตถุ ไขว่คว้าหาความรุ่งเรือง สิ่งใดที่ยังไม่มีเหมือนคนทั่วไปจะพยายามดิ้นรนหา สิ่งที่มีอยู่แล้วก็ให้มีมากกว่าเดิม ถึงกับกู้หนี้ยืมสินมาซื้อหา ที่ถลำลึกอาจถึงขั้นทุจริตคิดมิชอบต่อหน้าที่การงาน คนประเภทนี้จะหาความสุขทางใจไม่ได้จนตลอดชีวิต

● อะไรคือสาเหตุแห่งความขัดแย้ง?

หากพิจารณาอย่างผิวเผินความขัดแย้งนี้ เป็นเรื่อง “บุคคล” ระหว่างอดีตนายกรัฐมนตรีและผู้สนับสนุน กับฝ่ายต่อต้าน ถ้าวิเคราะห์แนวนี้ เราก็พอจะมองออกว่า เมื่ออดีตนายกรัฐมนตรีและผู้สนับสนุนกับฝ่ายต่อต้าน ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเลิกราไปไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ความขัดแย้งนี้ก็จบ และประเทศไทยก็เดินต่อไปได้ตามปกติ

แต่จุดอ่อนการวิเคราะห์แนวนี้ก็คือ ไม่ได้ดูที่ “ต้นเหตุ” ของการได้มาซึ่งอำนาจการเมืองของผู้มีอำนาจเดิม และการใช้อำนาจ (ซึ่งรวมถึงอำนาจตามกฎหมาย อิทธิพลหรืออำนาจในความเป็นจริงและเงิน) ว่ามีฐานมาจากความขัดแย้งเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและทางสังคมที่ซ่อนตัวอยู่ ความขัดแย้งดังกล่าว มีลักษณะบุคคลของคู่ขัดแย้งอยู่ก็จริง โดยรากฐานสำคัญก็คือความขัดแย้งเชิงโครงสร้างในการจัดสรรทรัพยากรและความมั่งคั่ง ระหว่าง “คนมี” กับ “คนไม่มี” รวมถึงแนวความคิดและความคาดหวังต่อระบอบประชาธิปไตยที่แตกต่างกันนับตั้งแต่ที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นครั้งแรก เมื่อปี 2504 มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศโดยเน้นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (import substitution) ซึ่งต้องอาศัยการ

พึ่งพาเงินทุนมหาศาลจากต่างประเทศ นโยบาย และกฎหมายต่างๆ ที่ออกในช่วงนี้ก็เป็นไปเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ดังกล่าวทั้งสิ้น เช่น กฎหมายส่งเสริมการลงทุน กฎหมายการนิคมอุตสาหกรรม กฎหมายการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ฯลฯ ต่อมายุทธศาสตร์ก็เปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อส่งออก (export oriented) ในแผน 4 และแผน 5 อย่างไรก็ดี การเกษตรกรรมที่เคยเป็นรายได้หลักของประเทศกลับไม่ได้รับความสำคัญ ดังนั้น การเพิ่มผลผลิตจึงเป็นไปด้วยการขยายพื้นที่ ไม่ใช่ด้วยการเพิ่มผลิตภาพต่อไร่ ทั้งยังไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรและเกษตรกร ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ

นอกจากไม่มียุทธศาสตร์พัฒนายกเว้นการพุงราคาเมื่อมีปัญหาแล้ว ในหลายกรณี รัฐก็กลับกระทำการที่เป็นผลเสียต่อเกษตรกรเสียเอง อาทิ การเก็บพรีเมียมข้าวที่ส่งออก ซึ่งส่งผลให้ผู้ส่งออกผลักภาระไปกดราคาซื้อข้าวจากชาวนาให้ตกต่ำลงไป นโยบายส่งเสริมธุรกิจและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพื่อการส่งออก ละเลยธุรกิจขนาดกลางขนาดเล็ก และไม่ใส่ใจกับการพัฒนาการเกษตรและเกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศนี้

จากนโยบายดังกล่าว ทำให้เกิดความกระจุกตัวของความมั่งคั่งอย่างมหาศาล ในขณะที่เกิด “คนมั่งมีมหาศาล” และ “คนชั้นกลาง” ที่มีอำนาจต่อรองในระบบเศรษฐกิจแบบตลาด และเข้าถึงทรัพยากรชั้นในเมือง ก็เกิด “คนจน” ที่เป็นเกษตรกรและอยู่ในชนบทมาก และแม้ว่าประเทศไทยจะมีรายได้ประชาชาติต่อคนเพิ่มขึ้น สัมประสิทธิ์จีนิก็ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ในปี 2505 กลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงที่สุด 20% เป็นเจ้าของรายได้โดยรวมทั้งหมดของประเทศถึง 59% ในขณะที่กลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำที่สุด 20% เป็นเจ้าของรายได้โดยรวมทั้งหมดของประเทศเพียง 2.9% ส่วนในปี 2518 อัตราส่วนอยู่ที่ 49.24 % ต่อ 6.05 % และในล่าสุดในปี 2549 ที่ผ่านมามีอัตราการกระจายรายได้ก็ยังคงความเหลื่อมล้ำอยู่ที่ 56.29% ต่อ 3.84 % โครงสร้างที่ไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจในสังคมไทยจึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบการเมืองเช่นกัน กล่าวคือ “คนจน” และเกษตรกรเหล่านี้ไม่มีอำนาจต่อรองในระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเหมือนคนชั้นกลาง และเข้าไม่ถึงทรัพยากร (ซึ่งในอดีตเคยเข้าถึง แต่ถูกรัฐส่วนกลางรวบอำนาจจัดการแต่ผู้เดียวไว้) คนเหล่านี้จึงต้อง “พึ่งพิง” ผู้มีทรัพยากรในหัวเมือง ภายใต้ระบบอุปถัมภ์แบบไทยเดิม และทำให้คนเหล่านี้เป็น “ผู้มีอิทธิพล” และสามารถได้รับความไว้วางใจเลือกให้เข้ามาทำหน้าที่แทนในฐานะผู้แทนราษฎรในระบอบประชาธิปไตย และก้าวไปสู่อำนาจรัฐที่มากกว่านั้นในฐานะรัฐมนตรี

การที่ระบบเศรษฐกิจไทยก็ยังไม่ใช้ระบบเศรษฐกิจเสรีที่อาศัยกลไกตลาดเต็มที่ และรัฐยังคงครอบครองทรัพยากรสำคัญไว้และให้สัมปทานแก่เอกชน การเข้าสู่อำนาจการเมืองจึงไม่ได้หมายถึงการมี “อำนาจ” เท่านั้น แต่หมายถึง “โอกาส” ทางธุรกิจและเศรษฐกิจที่เกิดจากการมีอำนาจให้

สัมปทาน หรืออาจได้รับสัมปทานเสียเอง ซึ่งในหลายกรณีทำให้บุคคลเหล่านี้กลายเป็น “ผู้มั่งมี” ขึ้นได้ในเวลาอันรวดเร็ว การทุจริตและการประพฤติดมิชอบในรูปแบบต่างๆก็เกิดขึ้นโดยทั่วไป ทั้งระดับการตัดสินใจของรัฐทางการเมือง ทั้งในระบบการเลือกตั้ง โครงสร้างที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคมและระบบการพึ่งพิงกันแบบอุปถัมภ์ฝังรากลึกลงอยู่ในระบบการเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ.2475 โดยมีลักษณะสำคัญก็คือสภาพที่นักวิชาการเรียกว่า “คนจน” ซึ่งต้องพึ่งพิงการอุปถัมภ์และเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เป็น “ฐานเสียง” และเป็นผู้ก่อให้เกิดเสียงข้างมากในสภาและรัฐบาล แต่ “คนชั้นกลาง” เป็น “ฐานนโยบาย” เพราะเสียงดังกล่าวและมีอำนาจล้นหลามรัฐบาลที่ตนไม่ชอบได้ ในขณะที่ข้าราชการทหารพลเรือนซึ่งเป็นตัวแทนอำนาจรัฐที่แท้จริง ก็ยังคงแย่งชิงอำนาจทางการเมืองกับพรรคการเมืองและผู้ที่มาจากการเลือกตั้งซึ่งก่อให้เกิดผลสำคัญในระบอบการเมืองไทย คือ ในระยะเวลา 78 ปีของระบอบรัฐสภา ประเทศไทยมีนายกรัฐมนตรี 27 คน มีคณะรัฐมนตรี 59 ชุด มีรัฐธรรมนูญ 18 ฉบับ มีกบฏ 11 ครั้ง มีการปฏิวัติรัฐประหาร 12 ครั้ง

สำหรับเม็ดเงินภายในประเทศนั้น ซึ่งหากดูจากบัญชีเงินฝากในธนาคาร มีเพียง 70,000 บัญชี ที่มีเงินในแต่ละบัญชีสูงกว่า 10 ล้านบาท และถือเป็นร้อยละ 42 ของจำนวนเงินที่มีอยู่ในระบบทั้งหมด นั้นหมายความว่า ถ้าคนแต่ละคนมีบัญชีธนาคารคนละ 2 บัญชี แสดงว่ามีคนเพียง 35,000 คนเท่านั้น ที่เป็นเจ้าของเงินเกือบครึ่งหนึ่งในประเทศ

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งระหว่าง “คนมั่งมีมหาศาล” และ “คนชั้นกลาง” ฝ่ายหนึ่ง กับ “คนจนส่วนใหญ่” อีกฝ่ายหนึ่งซ่อนตัวอยู่ใต้เศรษฐกิจแบบกึ่งเปิดกึ่งปิด และการเมืองแบบกึ่งเผด็จการกึ่งประชาธิปไตย ความขัดแย้งนี้ เป็นความขัดแย้งเชิงโครงสร้างที่รื้อวนปะทุขึ้น ไม่วันใดก็วันหนึ่ง แม้ว่าจะมีความพยายามปฏิรูปการเมืองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมีเจตนารมณ์ทำให้การเมืองเป็นของพลเมืองด้วยการขยายสิทธิ เสรีภาพ และส่วนร่วมทางการเมืองให้มากขึ้น พยายามทำให้ระบอบการเมืองโปร่งใสและสุจริตด้วยการเพิ่มองค์การตรวจสอบมากถึง 8 องค์การ และมีกระบวนการตรวจสอบหลายชั้น รวมทั้งการทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพก็ตาม

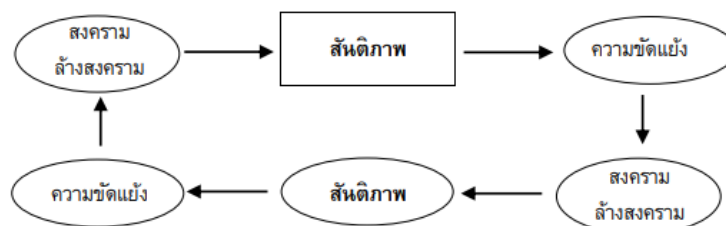
แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ก็ไม่ได้ปรับความขัดแย้งเชิงโครงสร้างที่ฝังลึกและซ่อนอยู่อย่างจริงจัง โดยเฉพาะความขัดแย้งที่เกิดมาจากการจัดสรรทรัพยากรของรัฐไทย ซึ่งเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจตรงกันข้าม กลับทำให้พรรคการเมืองต่างๆ มุ่งแสวงหาประโยชน์จากข้อได้เปรียบในที่อยู่ในตัวรัฐธรรมนูญเอง ในขณะที่ข้อบกพร่องที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญเป็นตัวจุดชนวนความขัดแย้งที่กำลังจะปะทุขึ้น

การขับเคลื่อนสังคมให้สามารถก้าวข้ามวิกฤติการณ์ ความขัดแย้งนี้ไปได้ด้วยการ 1) มีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้มีการเปิดพื้นที่สาธารณะ อย่างไม่เป็นทางการในชุมชนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง 2) เป็นผู้ประสานช่องว่างการสนทนาสาธารณะ (Public Discourse) ของประชาชนที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะของแต่ละ ชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ โดยการเป็นผู้ให้ความรู้ และความ เข้าใจกับประชาชนในเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง คุณลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย คุณธรรมความเป็นพลเมืองผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆในชุมชน 3) เป็นผู้ประสานช่องว่างระหว่างสถาบันหรือองค์กรต่างๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล สถาบันการศึกษา องค์กรท้องถิ่น สภาพัฒนาการเมืองสภาพัฒนาชุมชนสภาประชาชนภาคประชาชน สื่อมวลชน ฯลฯ (ประเวศ วะสี 2551:6) ซึ่งแต่เดิม มีลักษณะของการดำเนินงานที่ขาดการบูรณาการร่วมกัน มีเป้าหมาย ที่ต่างกัน มองปัญหาแบบแยกส่วน มาสู่การบูรณาการร่วมกันโดยการ สร้างเป้าหมายและวิสัยทัศน์ในการก้าวข้ามความขัดแย้งและร่วมกัน เปลี่ยนแปลงขับเคลื่อนสังคมให้กลายเป็นสังคมไทยที่ประชาชน ต้องการ 4) เป็นผู้จัดทำโครงการนำร่อง (Pilot Project) ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลที่ได้ จากการสนทนาสาธารณะแต่ละครั้งของประชาชนในทุกชุมชนสู่ฐานข้อมูลรวมในโครงการประเทศไทยที่ ประชาชนต้องการ อันจะนำมาสู่การดำเนินการในเชิงยุทธศาสตร์ และนโยบายของรัฐบาลที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของ ประชาชนได้ดีที่สุด จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงแค่จุดเริ่มต้นของเส้นทาง การก้าวข้ามความขัดแย้งเท่านั้นเพราะสิ่งที่เราจะต้องพิจารณา ต่อไปในอนาคต คือแล้วรัฐจะสามารถรักษาสมดุลระหว่าง อำนาจในการควบคุมของรัฐกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของ ประชาชนได้อย่างไร ? และเมื่อมีการเปิดพื้นที่ สาธารณะอย่างทั่วถึงแล้ว รัฐจะสามารถหลอมรวมความคิดเห็นที่ แตกต่างหลากหลายของประชาชนให้ กลายเป็นพลังสร้างสรรค์ อันยิ่งใหญ่ที่ ในการเปลี่ยนแปลงขับเคลื่อนสังคมได้อย่างไร ? และประเด็นสุดท้ายที่ สำคัญคือเราจะสามารถป้องกันมิให้ พลังสร้างสรรค์ของประชาชนที่ เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์การ เคลื่อนไหวภาคประชาสังคมครั้งนี้ มิให้ถูกใช้ไปในทิศทางที่เป็นโทษกับระบอบประชาธิปไตยได้อย่างไร? สิ่งเหล่านี้คือโจทย์ที่คนไทยทุกคนต้องร่วมกันคิด แก้ไข และหาทางออกให้ กับสังคมไทยล่วงหน้า เพราะในเมื่อเราไม่ สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่เป็นนิรันดร์ได้ เราก็จะต้องรู้ เท่าทันวัฏจักรของความขัดแย้งและก้าวข้ามความขัดแย้งนี้ไปให้ให้จบได้

● รูปแบบแนวทางการสร้างสมานฉันท์สันติภาพ

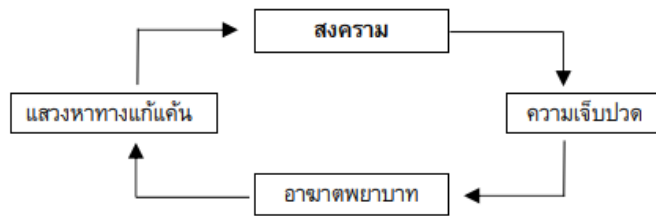
เมื่อพิจารณากรอบการสร้างสันติภาพแก่สังคมมนุษย์ตามกรอบมโนทัศน์ที่ เคยมีมาในอดีตนั้น จะพบได้ว่ามีอยู่ด้วยกัน 2 รูปแบบ ดังนี้คือ

1. กรอบความคิดสายอนุรักษ์นิยมหรือสายเหยี่ยว (Hawkish) กลุ่มที่มีความเชื่อมั่นว่าการแก้ปัญหาเพื่อสร้างสันติภาพให้มนุษย์นั้น หนทางสุดท้ายที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ก็คือการเอาสงครามเข้าสยบสงครามเพื่อสร้างสันติภาพ แนวคิดนี้เป็นกรอบที่มนุษย์คุ้นเคยและนิยมใช้ต่อเนื่องยาวนาน บางครั้ง ทำให้เกิดแนวคิดเรื่องสงครามที่เป็นธรรมเพื่อสร้างความชอบธรรมให้ฝ่ายตนเอง ทั้งนี้เพราะฐานความคิดแบบนี้ตั้งอยู่บนแก่นอภิปรายและจริยศาสตร์ที่มองว่า ธรรมชาติมนุษย์นั้นเกิดมาเห็นแก่ตัวดัง เช่น ที่ฮอบส์เชื่อถือ สำหรับในหมู่คนเลวไม่ จำเป็นต้องแสวงหาคุณธรรม ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่มักจะมีปรัชญาในหมู่สาย เหยี่ยวที่มักจะมีความเห็นว่าคุณที่เข้มแข็งจะก่อให้เกิดความถูกต้องและสร้างความเป็น ความธรรมอยู่เสมอ จากแผนความคิดตามกรอบข้างล่างของสายเหยี่ยว (ตามแผนภูมิที่ 1) จะ พบว่า เริ่มแรกมนุษย์อยู่กันด้วยความสงบมีสันติภาพ ต่อมาเพราะความโลภไม่รู้จัก พอจึงก่อให้เกิดความขัดแย้งนำไปสู่สงครามเพื่อก่อให้เกิดสันติภาพ ครั้นเมื่อมีสันติภาพระยะหนึ่ง มนุษย์ก็หลงลืมความหลังอันเจ็บปวดจากสงคราม ขัดแย้งก่อ สงคราม หมุนวนอย่างไม่รู้จักจบสิ้น จนเป็นแนวคิดของสายเหยี่ยวว่า ต้องใช้สงคราม ล้างสงครามเพื่อสันติภาพ ความคิดนี้ได้รับการพิสูจน์แล้วในปณิธิโอวาทของพระเจ้าที่สี่ที่ว่า ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่ประการใด เพราะเป็นการใช้ความรุนแรงเข้าแก้ไขปัญหา มีแต่ทำให้ปัญหาลุกลามใหญ่โตจนยากแก่การควบคุม ดังที่ปรากฏให้เห็นแก่สายตา ชาวโลกอยู่ทุกวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างพวกอาหรับกับพวกอิสราเอล ทมิฬกับสิงหล หรือมหาอำนาจอย่างอเมริกาที่อ้างความชอบธรรมเข้าไปจัดการ ปัญหาต่างๆ ในตะวันออกกลาง สุดท้ายจึงเป็นการแก้ปัญหาหนึ่งเพื่อเข้าสู่ปัญหา หนึ่งความแค้นจึงฝังลึกกลายเป็นรอยแค้นทางประวัติศาสตร์ที่ยากจะเยียวยา

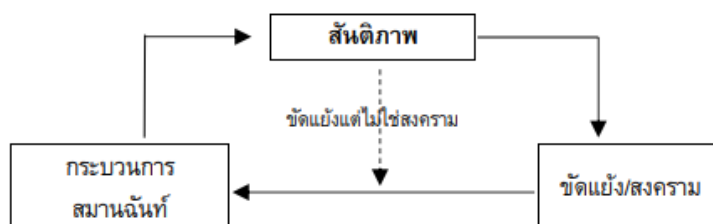
แผนภูมิที่ 1. กรอบความคิดสายอนุรักษ์นิยมหรือสายเหยี่ยว (Hawkish)

ถ้าที่ชาวกุมารจะดำเนินตามกรอบความคิดแบบสายอนุรักษ์ (สายเหยี่ยว) ก็จะหมุนวนไป (ตามภาพในแผนภูมิที่ 2) ไม่รู้จบ อธิบายได้ว่าเพราะด้วยอำนาจ ความโลภของพระพระเจ้าพรหมทัต พระองค์จึงก่อสงครามยึดเมืองประหารพระชนก ขนินีของที่ชาวกุมาร เขาได้รับความเจ็บปวดนำไปสู่ความอาฆาตพยาบาท พยายาม แสวงหาหนทางแก้แค้นตามแรงพยาบาท สุดท้าย ก็นำไปสู่สงครามของทั้งสองฝ่ายที่ หากจุดจบสันติภาพไม่เจอ

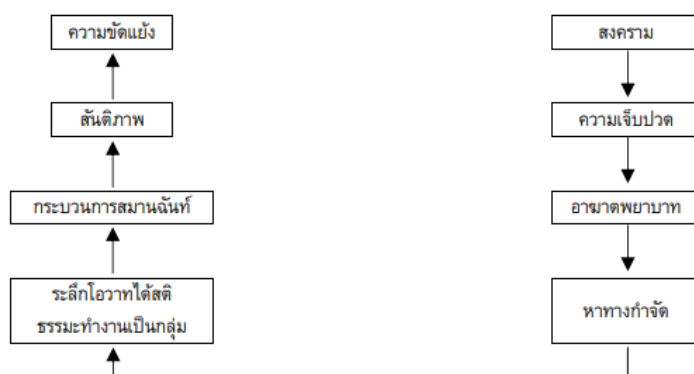
แผนภูมิที่ 2. กรอบความคิดของทีฆาวุกุมาร (ตามสายเหยี่ยว)

2. กรอบความคิดสายศาสนาหรือสายพิราบ (Dovish) กลุ่มนี้มีความเชื่อมั่นว่า สงคราม ไม่ว่าจะเกิดจากความโลภหรือความโกรธ หรือด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตาม ถือว่าเป็นความชั่วร้ายทั้งสิ้น การเอาสงครามเข้าขจัด สงครามก็เหมือนกับการเอาของน้ำเน่าไปล้างสถานที่สกปรก มีแต่ทำให้สถานที่นั้น เหม็นและเต็มไปด้วยความโสโครกมากขึ้นจึงเกิดแนวคิดที่ว่าให้เอาชนะความชั่วด้วยความดี แนวคิดนี้ได้รับการพิสูจน์ให้เห็นโดยการใช้พฤติกรรมของกษัตริย์ทั้งสอง ผู้สร้างเวรและผูกเวรต่อกัน จนถึงได้สลายเวรและผูกไมตรีกันที่สุดในที่สุดทำให้ทั้งสองฝ่าย ได้บรรลุถึงเป้าหมายคือ สถานการณ์ที่ต่างคนต่างได้รับความสุขด้วยกันทั้งสองฝ่าย การแก้ปัญหาแบบนี้ถือได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาแบบเบ็ดเสร็จสำเร็จในคราวเดียว ไม่ ต้องคอยตามแก้ปัญหาที่เป็นวงจรซ้ำซากไม่จบสิ้น เหมือนแบบแรก แต่เป็นเรื่องที่น่าแปลกกว่า แนวคิดนี้กลับไม่เป็นที่ยอมรับของชาวโลกเพราะถือ ว่าเป็นการเสียเปรียบ เนื่องจากระบบความคิดนี้จะต้องใช้พลังจิตอย่างสูงที่จะต้องขัดเกลาคำเห็นแก่ตัว จะต้องเติมเต็มความรักอย่างจริงใจ ความกรุณาที่พร้อมจะ ช่วยเหลือบุคคลที่ตั้งตนเป็นศัตรูกับเรา รวมทั้งความอดทนอดกลั้นจากการล่วงเกิน ของผู้อื่น ผู้ที่ทำได้ตามกรอบดังกล่าว จะต้องฝึกฝนตนเองอย่างสูง เหมือนอย่าง ที่ ศาสดาทั้งหลายได้ปฏิบัติให้เห็นมาแล้วในอดีต ในประเด็นที่ให้รักศัตรู เหมือนรัก ตนเอง หรือให้รักศัตรูเหมือนบุตรของเรา ถ้าทุกคนสามารถทำได้ ความคิดว่าบุคคล อื่น เป็นศัตรู ผู้ก่อเวรสร้างความพินาศให้แก่เราก็จะหมดไป มีแต่คำว่า สงสารเพื่อน มนุษย์ผู้หลงผิด ทั้ง เขากับเราคือบุคคลคนๆ เดียวกันในโลกใบนี้ จมอยู่ในห้วงทะเล แห่งความทุกข์คือ เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายในโลกใบนี้เหมือนกัน (ดังอธิบายใน แผนภูมิที่ 3)

แผนภูมิที่ 3. กรอบความคิดสายพิราบ (Dovish)

หากจะอธิบายแนวคิดสายพิราบที่วิเคราะห์ได้จากกรอบความคิดสาย พระพุทธศาสนา ก็มองได้ว่า ในสังคมเริ่มแรกนั้น มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข แต่เพราะกิเลสมีความโลภเป็นต้นทำให้เกิดความขัดแย้งและสงครามในที่สุด ดังนั้น มนุษย์จึงเรียนรู้ความทุกข์ที่เกิดจากความขัดแย้งนำไปสู่กระบวนการสมานฉันท์และ จบลงด้วยสันติภาพ จากนั้น เมื่อมีสันติภาพแล้ว ถ้ามนุษย์ยังไม่จดจำอดีตที่เจ็บปวด ก็จะนำไปสู่ความขัดแย้งและสงครามเข้าสู่วงจรเดิมไม่รู้จบ แต่ถ้ามนุษย์มีปัญญาแม้ เกิดความขัดแย้งก็ไม่ใช้สงคราม เพราะการขัดแย้งเป็นเรื่องปกติในระบอบ ประชาธิปไตย ความเห็นแย้งไม่ใช่ความขัดแย้ง แต่จะนำไปสู่กระบวนการสมานฉันท์ เพื่อตัดหนทางไปสู่สงคราม แนวความคิดนี้วิเคราะห์ได้จากการกระทำของทีฆาวุฑฒมาร (ตามแผนภูมิที่ 4)

แผนภูมิที่ 4. กรอบความคิดของทีฆาวุฑฒมาร (ตามหลักพระพุทธศาสนา)

หากพิจารณาคำอธิบายกรอบความคิดของทีฆาวุฑฒมาร (ตามหลัก พระพุทธศาสนา) ตามแผนภูมิที่ 4 ข้างต้นนั้น จะพบว่า ความโลภและความโกรธ นำไปสู่สงครามทำให้เกิดความเจ็บปวดสำหรับผู้แพ้ ก่อให้เกิดความอาฆาต พยาบาทและมุ่งหาทางกำจัดผู้ชนะ แต่เมื่อระลึกถึงคำสอนของ พระราชาบิดาจึงทำให้ เกิดสติ ธรรมะในฝ่ายกุศลเข้าร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มในจิต นำไปสู่กระบวนการ สมานฉันท์ทั้งผู้ชนะและผู้แพ้ ก่อให้เกิดสันติภาพในที่สุด หรือในอนาคต ถ้าจะมีข้อขัดแย้งใดๆ ที่เกิดขึ้นอีกให้ระลึกถึงโอวาทเพื่อก่อให้เกิดสติ นำไปสู่กระบวนการ สมานฉันท์และสันติภาพโดยไม่ต้องก้าวไปสู่สงคราม

● การจัดการความขัดแย้งโดยสันติภายในสังคมไทย

การดำรงอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคมการเมืองนั้น ย่อมมีความขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงได้ยากไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งในระดับบุคคลหรือในระดับสังคม เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มีได้ถือกำเนิดมาเหมือนกันทุกประการ หากมีความแตกต่างกันในหลายลักษณะนับแต่ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ไปจนถึงสภาพแวดล้อมทางสังคม วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรม แม้ว่า

ความแตกต่างโดยพื้นฐานในลักษณะต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างดังกล่าวนี้ มักเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งระหว่างคนต่างกลุ่มที่อยู่ร่วมในสังคม แต่ก็มิได้หมายความว่า จะเป็นบ่อเกิดของความรุนแรงด้วยแต่อย่างใด

เนื่องจากปัญหาความรุนแรงในสังคม มีต้นตอที่แท้จริงอยู่ที่การเลือกใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งให้ลุกลาม มากกว่าจะเกิดจากปัญหาความขัดแย้งในตัวเอง นั้นย่อมหมายความว่าเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นแล้ว สังคมมีทางเลือกหลากหลายวิถีทางในการแก้ไขข้อขัดแย้งให้ลุกลามไปได้ ส่วนการใช้ความรุนแรงนั้น เป็นเพียงหนึ่งในวิธีการแก้ปัญหาเท่านั้น มิใช่เป็นทางออกเดียวในการจัดการความขัดแย้งในสังคม ตัวอย่างที่ชัดเจนก็คือ การแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านพรมแดนระหว่างชาติสองชาติ อาจจัดการได้ทั้งโดยการใช้ความรุนแรงอย่างการทำสงคราม หรือการไม่ใช้ความรุนแรงอย่างการเจรจาทางการทูต เป็นต้น

ในบริบทของประเทศไทยในปัจจุบัน ประเด็นปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ได้นำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมในหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งในด้านนโยบายสาธารณะ ความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งด้านแรงงาน รวมถึงความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างฝักฝ่ายที่ตรงข้ามกัน ดังจะเห็นได้ว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมา การเผชิญหน้ากันระหว่างฝ่ายที่สนับสนุนกลุ่มทางการเมืองคนละขั้ว มีแนวโน้มที่จะเผชิญหน้ากันด้วยความรุนแรง อันอาจนำไปสู่วิกฤตการณ์ความแตกแยกทางสังคมได้ในที่สุด

- **แนวคิด** การสร้างสังคมสมานฉันท์ จำเป็นต้องอยู่บนเงื่อนไขของการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีหรือการไม่ใช้ความรุนแรงเป็นสำคัญ โดยถือว่าสันติวิธีเป็นทางเลือกหลักเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง และยึดมั่นในหลักมนุษยธรรม เพื่อปฏิเสธการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากการใช้ความรุนแรง ไม่ว่าจะโดยรัฐหรือกลุ่มคนผู้ก่อความรุนแรง ต่างเกิดขึ้นจากเงื่อนไขที่เชื่อว่า ต่างฝ่ายต่างมีความชอบธรรมที่จะใช้ความรุนแรง เป็นวิธีการบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อเป้าหมายในการสร้างความเป็นธรรม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ทั้งนี้ เนื่องจากการใช้ความรุนแรง แม้จะเป็นมาตรการในการจัดการปัญหาที่ดำเนินการได้ง่ายและรวดเร็ว แต่การใช้ความรุนแรงจัดการปัญหาลับจะทำให้สังคมมองไม่เห็นทางเลือกทางการเมืองอื่นๆ และที่สำคัญ ยังอาจทำให้ความขัดแย้งยิ่งขยายวงกว้างและนำไปสู่การเผชิญหน้ากันด้วยความรุนแรงหนักขึ้น

การเผชิญปัญหาความรุนแรงตามแนวทางสมานฉันท์ จึงหมายถึงการเข้าถึงวิธีการแก้ปัญหาโดยอาศัยสันติวิธีเป็นหลัก อีกทั้งยังต้องหาหนทางสร้างสันติสุขและความมั่นคงของสังคมไทยในอนาคตไปพร้อมกันด้วย ทั้งนี้ ฝ่ายรัฐเองจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางรากฐานของการแก้ปัญหาด้วย

สันติวิธีในสังคม โดยหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจในการให้ความชอบธรรมกับการใช้ความรุนแรงในทุก ระดับ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการสถานการณ์การชุมนุมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งเป็นสถานการณ์ ที่มีความล่อแหลมต่อการเผชิญหน้ากันด้วยความรุนแรงได้ทุกขณะ รวมถึงการเสริมสร้างให้สันติวิธี เป็นแนวทางหลักในนโยบายการแก้ไขปัญหาความรุนแรงภายในประเทศในระยะยาว ดังเช่นการ แก้ไขปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยแนวทางสันติวิธี

สำหรับกระบวนการจัดการและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแบบสันติวิธี มีวิธีการที่สามารถ ดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบ ขึ้นกับว่าความขัดแย้งอยู่ในสถานการณ์ใด ระหว่างก่อนเกิด สถานการณ์ ระหว่างที่เกิดสถานการณ์ และภายหลังสถานการณ์ความขัดแย้งผ่านพ้นไปแล้ว ใน กรณีที่พบว่าความขัดแย้งกำลังจะก่อตัวแนวทางการจัดการเพื่อคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งที่ เหมาะสมคือ การเสนอแนวทางไต่สวนสาธารณะ (Public hearing) ซึ่งเป็นวิธีการที่ควรเกิดก่อนที่จะ มีการดำเนินการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะขนาดใหญ่ เพื่อให้พรรคชนที่แตกต่างขัดแย้งกัน ระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ได้รับการพิจารณาและนำไปสู่การสร้างข้อสรุปและการตัดสินใจร่วมกันของ คนในสังคม

ในกรณีที่ความขัดแย้งเกิดขึ้นและนำไปสู่การเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายที่ตรงข้ามกัน เช่น การ ชุมนุมเรียกร้อง การปิดถนน ล้อมทำเนียบรัฐบาลหรือส่วนราชการ ปิดล้อมโรงงาน เป็นต้น แนว ทางการจัดการปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสมก็คือ การสร้างพื้นที่สำหรับการสานเสวนาระหว่าง ฝ่ายที่ขัดแย้งผ่านกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยแบบมีคนกลาง ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนภาครัฐ ผู้แทน กลุ่มผู้เรียกร้อง และผู้แทนภาควิชาการ โดยอาจเป็นการเจรจาเพื่อต่อรอง (Negotiation) เพื่อหาข้อ แลกเปลี่ยนบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาในประเด็นที่ไม่ซับซ้อนนักหรือการเจรจาไกล่เกลี่ย คน กลาง (Mediation) ในกรณีที่คู่ขัดแย้งเห็นว่าทั้งคู่ต่างไม่สามารถแก้ไขปัญหาร่วมกันได้โดยลำพัง จึง ต้องอาศัยการยอมรับความช่วยเหลือจากคนกลางเป็นผู้ช่วยตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้ง

สำหรับกรณีที่ปัญหาความขัดแย้งได้เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงแล้ว เช่นการเผชิญหน้าระหว่าง ฝ่ายที่ขัดแย้งกันด้วยความรุนแรง และก่อให้เกิดความเสียหายในร่างกายและทรัพย์สิน แนวทางการ จัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธีที่เหมาะสมคือ กระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative justice) ซึ่งเป็นกระบวนการเยียวยาปัญหาความขัดแย้งโดยให้ความสนใจในการฟื้นฟูแก่เหยื่อและ ชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อมากกว่าการให้คุณค่าเรื่องการลงโทษผู้ทำผิด โดยยกระดับความสำคัญของ เหยื่อในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น รวมทั้งการดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมเรียกร้องให้ผู้ทำผิด แสดงความรับผิดชอบโดยตรงต่อบุคคลหรือชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการข้อพิพาทที่มีรากฐาน

อยู่ในวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิม เช่น การประชุมไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในหมู่บ้าน การบรรเทาและเยียวยาความเสียหายของเหยื่อด้วยจารีตกฎเกณฑ์ในชุมชน เป็นต้น

- เป้าหมาย

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือแนวทางสันติวิธีในการจัดการความขัดแย้ง
2. เมืองหรือสถาบันทางสังคมเป็นกลไกในการเปิดพื้นที่สำหรับฝ่ายที่ขัดแย้งกันได้รับฟังซึ่งกันและกันอย่างเป็นธรรม
3. ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นได้รับการจัดการด้วยกระบวนการหาข้อยุติอย่างสันติวิธีโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

- กลยุทธ์การพัฒนา

1. จัดเวทีเรียนรู้การจัดการความขัดแย้งอย่าง สันติวิธี ในประเด็นปัญหาในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ในการจัดการความขัดแย้งด้วยวิถีชุมชน ภายใต้บริบทความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และเป็นมิตร และสนับสนุนการสร้างระบบยุติธรรมของชุมชนในการจัดการความขัดแย้งของคนภายในชุมชนและระหว่างชุมชน โดยอาจอยู่ในรูปแบบของ “คลินิกยุติธรรมชุมชน” “กระบวนการยุติธรรมชุมชน” และ “อนุญาโตตุลาการชุมชน”
2. มีการสำรวจ วิจัย เพื่อรวบรวมบทเรียนการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ท้องถิ่น โดยการใช้พลังความเป็นมิตรในชุมชน และเผยแพร่แนวทางการจัดการความขัดแย้งโดย ภาคประชาชนแบบสันติวิธี อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสังคม
3. สนับสนุนการจัดตั้งกรรมการเจรจาข้อยุติความขัดแย้งทางสังคมในประเด็นต่างๆ ด้วยสันติวิธีโดยมีลักษณะไตรภาคีระหว่างผู้แทนภาครัฐที่มีอำนาจตัดสินใจ ผู้แทนผู้เดือดร้อน และนักวิชาการ เป็นตัวแทนเพื่อให้มีการเจรจาแลกเปลี่ยนข้อมูล และเรียนรู้ซึ่งกันและกันด้วยเหตุผล และมีตัวกลางรักษาความเป็นธรรมในการเจรจาระหว่างทั้งสองฝ่ายให้สามารถหาข้อยุติที่ยอมรับร่วมกันได้
4. ส่งเสริมให้มีการสร้างนักจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีที่มีความเป็นมืออาชีพ เพื่อทำหน้าที่ในกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยกระบวนการสมานฉันท์
5. จัดทำหลักสูตรส่งเสริมสันติวิธีและจัดโครงการฝึกอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐทุกฝ่ายเป็นมืออาชีพที่มีเครื่องมือในการทำงานกับความขัดแย้งด้วยทางเลือกที่ลดทอนความรุนแรง และเพิ่มพูนความชอบธรรมของรัฐในการบริหารบ้านเมืองด้วยกฎหมายอย่างเป็นธรรม เช่น วิธีเจรจาไกล่เกลี่ยปัญหา ท่าทีในการวางตัวในสถานการณ์เผชิญหน้า เรียนรู้ทำความเข้าใจ

เข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบต่างๆ ของการแสดงความเห็นในสังคมประชาธิปไตย เช่น การชุมนุม การดื้อแพ่ง (Civil disobedience) เป็นต้น

6. ส่งเสริมให้มีการรวมตัวเป็นเครือข่ายการเรียนรู้การจัดการความขัดแย้งและการสร้างกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ระหว่างปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรภาคประชาชน และภาครัฐ เช่น เครือข่ายสมานฉันท์และสันติวิธี เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และแนวทางการจัดการปัญหาความขัดแย้งทางสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ และการให้องค์กรภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่นอกเหนือจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้ ให้มีการเรียนรู้การจัดการความขัดแย้ง 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ประเด็นปัญหาความขัดแย้ง 2) การเรียนรู้กระบวนการจัดการความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ 3) การคัดเลือกตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ในกระบวนการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีและการสร้างสมานฉันท์ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นปัญหาและได้รับการยอมรับจากชุมชนและสังคม

7. สื่อมวลชนแขนงต่างๆ ทำหน้าที่ส่งเสริมแนวคิดในการจัดการความขัดแย้งด้วยวัฒนธรรมการไม่ใช้ความรุนแรง หรือ “สันติวัฒนธรรม” ให้เป็นที่รับรู้แก่สังคมในวงกว้าง

8. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์ประสานความร่วมมือของชุมชนในการจัดการความขัดแย้งโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การสร้างกระบวนการยุติธรรมทางเลือก การดำเนินกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative justice) ซึ่งเป็นกระบวนการที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการทำคามผิดมาร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาว่าจะจัดการอย่างไรกับสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำผิด และหาวิธีการในการฟื้นฟูแก้ไขและชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อ โดยกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนเรียกร้องการแสดงความรับผิดชอบของผู้ทำผิด และให้การช่วยเหลือสนับสนุนในการตอบสนองต่อความต้องการของเหยื่อ

9. ส่งเสริมการจัดให้มี “คณะกรรมการสันติสุขชุมชนจังหวัดภาคใต้” (ข้อเสนอของ กอส.) ประกอบด้วยข้าราชการทั้งฝ่ายความมั่นคงและฝ่ายพลเรือน ผู้แทนทั้งฝ่ายการเมือง ศาสนา และธุรกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีคณะกรรมการสันติสุขชุมชนในทุกหมู่บ้านหรือทุกตำบล ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ครู หรือเจ้าหน้าที่อนามัย เพื่อทำหน้าที่ป้องกันเหตุร้ายจากความเข้าใจผิด สร้างความปรองดองสมานฉันท์ระหว่างคนต่างศาสนาหรือต่างชาติพันธุ์ในชุมชน และเป็นสื่อกลางเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐกับประชาชน

10. ผลักดันให้มีการตราพระราชบัญญัติสมานฉันท์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ร.บ. ดับไฟใต้) ตามแนวทางข้อเสนอของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) เพื่อสร้างกลไกที่อำนวยความสะดวกแก่ปัญหาความรุนแรงของภาครัฐในพื้นที่เป็นเอกภาพ และ

เป็นกลไกที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชน ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวมีสาระสำคัญ คือ การบัญญัติให้มีการจัดตั้งองค์กรทำหน้าที่เป็นเครื่องมือแก้ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย ศูนย์อำนวยการยุทธศาสตร์สันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศยส.) สภาพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และกองทุนสนับสนุนการเยียวยาและสมานฉันท์

11. ตั้งคณะกรรมการขึ้นทำหน้าที่ตรวจทานกฎหมายที่อาจขัดต่อแนวทางสันติวิธี แล้วยกร่างพระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเหล่านั้น รวมทั้งบัญญัติมาตรการส่งเสริมสันติวิธีเพื่อส่งเสริมให้สันติวิธีเป็นแนวทางหลักในนโยบายแก้ไขปัญหาความรุนแรงในสังคมไทย

12. สภาพัฒนาการเมือง สนับสนุนเงินทุนในการต่อสู้คดีของประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ อาจตั้งเป็นกองทุนยุติธรรมภาคประชาชน

13. กำหนดให้หน่วยงานด้านความมั่นคงจัดทำมาตรการในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธีในรูปแบบต่างๆ

สรุป

ผลสรุปที่ได้รับจากการวิเคราะห์เรื่องนี้พบว่า เพื่อไม่ทำให้กรอบความคิดเรื่องการสร้างสันติภาพเป็นอุดมการณ์ที่เลื่อนลอยมากเกินไป ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งมาต่อยอดให้เกิดองค์ความรู้ที่มากขึ้น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะถึงวิธีการสร้างกรอบแนวคิดเพื่อการสร้างสันติภาพในเรื่องอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาบทความเรื่องนี้

องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ อุปลา. (2557) บทที่ 4 ความปรองดองสมานฉันท์ : ปรองดองสมานฉันท์ ‘หัวใจสำคัญ’
ฉันพี่น้อง..ยังน่าคิด

ชัชวาลย์ ชิงชัย. (1 มกราคม-มิถุนายน 2562) การสร้างสันติภาพตามแนวพระพุทธศาสนา : ศึกษา
กรณีพระเจ้าพรหมทัตกับพระราชาขุมารที่ขาว วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ ปีที่ 6 ฉบับที่
1 61-87